Yedinci Bölüm
HAYAT SİGORTASI

I. HAYAT SİGORTASININ TANIMI VE KONUSU

Hayat sigortası, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1487'nci maddesinin birinci fıkrası hükmünde tanımlanmıştır. Söz konusu tanım uyarınca *"hayat sigortası ile sigortacı, belli bir prim karşılığında sigorta ettirene ve onun belirlediği kişiye, sigortalının ölümü veya hayatta kalması hâlinde, sigorta bedelini ödemeyi üstlenir."* Söz konusu tanımdan da anlaşıldığı üzere hayat sigortası, hayatı sigortalanan kişinin, başka bir ifadeyle 'sigortalının' ölümü yahut hayatta kalması rizikosuna karşına sigorta teminatının bahşedildiği can sigortası mahiyetinde bir sigorta türü olup, meblağ sigortaları arasında değerlendirilmektedir. Bu mahiyetteki sigorta sözleşmelerinin konusu insan hayatıdır.

II. HAYAT SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ

A. Ölüm ve Hayatta Kalma İhtimaline Karşı Hayat Sigortası

Hayat sigorta sözleşmesi ölüm ihtimaline karşı kurulabilir. Bu halde riziko, hayatı sigortalanan kişinin sigorta teminatının sağlandığı süre zarfında hayatını kaybetmesidir. Rizikonun gerçekleşmesi, yani hayatı sigortalanan kişinin vefat etmesi halinde sigorta bedeli sözleşmede lehtar olarak gösterilen kişiye ödenecektir.

Hayatta kalma ihtimaline karşı hayat sigorta sözleşmesi yapılabilmesi de 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1487'nci maddesi hükmü karşısında pekâlâ mümkündür. Bu durumda riziko hayatı sigortalanan kişinin sözleşmede kararlaştırılan tarihte hayatta olmasıdır.

can.isikara.edu.tr 27.10.2024

Bu halde sigorta bedeli sözleşmede lehtar olarak gösterilen kişiye ödenecektir.

B. Grup Sigortaları

Hayat sigortalarının bir türü olan grup sigortaları 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1496'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Grup sigortası, tek bir sigorta sözleşmesiyle birden ziyade kişinin hayatının sigortalanması amacına hizmet eden bir hayat sigortası türüdür. Bu sigorta türü, bilhassa işçilere yönelik hayat sigorta sözleşmelerinin yapılmasını kolaylaştırmak ve teşvik etmek amacıyla ihdas edilmiştir. Nitekim bu sigorta türü sayesinde işverenin birden ziyade işçinin hayatını tek bir sigorta sözleşmesiyle sigortalayabilmesi mümkün hale gelmiştir. Bu anlamda grup sigortasının, sosyal güvenlik sistemine katkı sunmak için geliştirilmiş bir sigorta türü olduğu söylenebilir.

Grup sigortasından söz edilebilmesi için her şeyden önce gruba dâhil olacak kişileri belirleyen kriterlerin somut biçimde ortaya konulması gerekir. Diğer bir ifadeyle, hayatı sigortalanacak kişilerin gruba dâhil olmalarını sağlayan ortak özellikler ve kriterler herhangi bir tereddüde yer vermeyecek ölçüde açık olmalıdır.

Grup sigortası yaptırabilmek için 'grup' olarak adlandırılan kişi topluluğunda en az on kişinin bulunması gerekmektedir. Ancak asgarî kişi sayısının sözleşmenin kuruluşunda aranan bir şart olduğu, buna karşılık bu şartın sözleşmenin devamı için gerekli olmadığı Kanunda hükme bağlanmıştır. Buna göre, sözleşme devam ederken kişi sayısının Kanunda aranan asgarî sayının altına düşmüş olması sözleşmenin geçerliliğine etki etmeyecektir (TTK m. 1496/1)

Grup sigortalarında lehtar atama hakkı, aksi kararlaştırılmadıkça grupta yer alan kişilere aittir (TTK m. 1496/3). Bu anlamda grup içerisinde olup da hayatı sigortalanan her bir kişi, riziko gerçekleştiği taktirde sigorta bedelinin kime ödeneceğini tayin hakkına sahiptir. Ancak bu durumun aksi sözleşmeyle kararlaştırılabilir.

Grup sigortası bakımından 'sigortalı' ibaresi grupta yer alan kişileri değil, grubun kendisini ifade etmek için kullanılır. Bu anlamda gruptan ayrılan bir kimse kural olarak sigorta teminatından yararlanma hakkını kaybeder. Buna karşılık gruba sonradan dâhil olan bir kimse, grup için belirlenen kıstasları taşıması kaydıyla, sigorta teminatından yararlanmaya başlar.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1496'ncı maddesinin dördüncü fıkrası hükmü uyarınca grup sigorta sözleşmesi ile sağlanan ve gruptan ayrılma suretiyle sona eren sigorta teminatı, sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar tarafından bireysel olarak devam ettirilebilir. Sözleşmeye bireysel olarak devam etme iradesi gösteren sigortalı veya lehtar ilgili sözleşme bakımından sigorta ettiren sıfatını haiz olur. Bu durumda geçmiş günlere ait prim borçlarından önceki sigorta ettiren ile birlikte sorumlu olacakları sözü edilen fıkrada hükme bağlanmıştır (TTK m. 1496/4).

C. Tontin

Lorenzo de Tonti (1602-1684) adlı İtalyan bir doktor tarafından icat edilen *'tontin'* müessesesi, esas itibariyle, birden ziyade kişinin düzenli aralıklarla ödemede bulunmak suretiyle kendi aralarında bir fon oluşturmaları ve bu fonda işletilen paranın ödeme yapan kişilerden belirli bir tarihte hayatta kalanlar arasında paylaştırılması şeklinde uygulanmaktadır. Söz konusu müessesenin hukuki mahiyeti itibariyle bir sigorta sözleşmesi niteliğinde olup olmadığı tartışmalara yol açmıştır. Bu müessesenin teknik anlamda sigorta mahiyetinde olmadığı, bir nev'i baht oyunu olduğu ileri sürülmüştür. Nitekim 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu döneminde 'tontin' şeklinde yapılacak sigortanın bâtıl addedileceği hükme bağlanmıştır (eTTK m. 1333).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu *'tontin'* müessesesine ilişkin önemli bir değişikliğe gitmiş ve bu mahiyetteki sözleşmeleri can sigortaları arasında değerlendirerek geçerli kabul etmiştir. 6102 sayılı Kanunun sözü edilen *'tontin'* müessesesini düzenleyen 1488'inci maddesi hükmü uyarınca, *"Birden çok kişi verilen katkı payları ile*

oluşturulan varlıkların, belirli bir tarihte hayatta kalanlar ve ölenin önceden belirlenmiş olması hâlinde, lehtarlar arasında paylaştırılması ilkesi uyarınca tontinler kurulabilir".

III. HAYAT SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI VE İLGİLİLER

A. Sigortacı

Hayat sigortası sözleşmesi sigortacı ve sigorta ettiren arasında kurulmaktadır. Bu sözleşme dolayısıyla sigorta himayesi bahşetme yükümlülüğü altına giren taraf sigortacı olarak adlandırılmaktadır. Hayat sigortası sözleşmeleri bakımından kimlerin sigortacı olabileceği hususunda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır[21]. Buna karşılık 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 5'inci maddesinin ikinci fıkrasında bu hususta sevk edilmiş bir hüküm bulunmaktadır. Buna göre, *"Sigorta şirketleri hayat ve hayat dışı sigorta gruplarından yalnızca birinde faaliyet gösterebilirler"*. Dolayısıyla hayat sigortası sözleşmesi yapacak olan sigortacı yalnız bu branşta faaliyet gösterebilecek; diğer bir ifadeyle, sigortacılık alanındaki faaliyetleri hayat sigortası mahiyetindeki sözleşmelere hasredilecektir.

B. Sigorta Ettiren

Hayat sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmelerinde sigortacının karşısında sigorta ettiren yer almaktadır. Bu anlamda hayat sigortaları bakımından sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini kendisi veya bir üçüncü kişi lehine yapan kişi anlamına gelmektedir. Sigorta ettiren kendi hayatını sigortalayabileceği gibi kural olarak bir üçüncü kişinin hayatını da sigortalayabilmektedir. Sigorta ettirenin kendi hayatını

---

[21] Türk hukukunda kimlerin sigortacılık faaliyetinde bulunabileceğine ilişkin yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar hayat sigorta sözleşmesi yapacak olan sigortacılar bakımından da geçerli olacaktır.

sigorta ettirmesi halinde 'sigorta ettiren' ve 'sigortalı' sıfatları aynı kişide birleşmektedir.

C. Sigortalı

Hayat sigorta sözleşmesinde 'sigortalı' tabiri hayatı sigorta edilecek kişiyi ifade etmek üzere kullanılmaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 'Hayatı Sigorta Edilecek Kişi' başlıklı 1490'ıncı maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre sigorta ettiren kendi hayatını veya başkasının hayatını ölüm yahut hayatta kalma ihtimallerine göre sigortalayabilecektir. Sigorta ettirenin kendi hayatını sigorta ettirmesi halinde 'sigorta ettiren' ve 'sigortalı' sıfatları aynı kişide birleşmektedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun hayat sigortasını düzenleyen 1490'ıncı maddesinin ikinci fıkrası hükmüne göre, ölüm ihtimaline karşı hayat sigorta sözleşmesinin hukuken geçerli bir şekilde kurulduğundan söz edilebilmesi için kural olarak hayatı sigortalanan kişinin, yani 'sigortalı' olarak adlandırılan kişinin rızasının alınması gerekmektedir. Aksi halde sözleşme geçersiz olacaktır. Sigortalının sözleşmeye kuruluş aşamasında rıza verebilmesi mümkün olduğu gibi, sözleşme kurulduktan sonra da rıza verebilmesi de pekâlâ mümkündür. Sigortalının kanuni temsilcisi varsa onun da yazılı izni alınmalıdır. Kanuni temsilcisi olan sigortalı on beş yaşından büyükse kanuni temsilcinin yanında onun da izni aranmaktadır[22]. Aksi halde yapılan sözleşme, sigortalının icazeti olmadığı müddetçe geçersizdir. Buna karşılık ölüm ihtimaline karşı hayat sigorta sözleşmesinde sözleşmeyle kararlaştırılan sigorta bedelinin mutat cenaze giderleriyle sınırlı kalması halinde sözleşmenin geçerliliği için hayatı sigorta edilen kişinin, yani sigortalının rızasının alınmasına lüzum yoktur (TTK m. 1490/2).

Önemle ifade etmeliyiz ki, rizikonun hayatı sigortalanan kişinin hayatta kalması olarak tayin edildiği hayat sigortası sözleşmelerinin

---

[22] Kanuni temsilcinin lehtar olarak tayin edildiği yahut sigorta ettiren olduğu hallerde, izin verilmesi bakımından sigortalıyı temsil yetkisi olmayacaktır (TTK m. 1515/2).

geçerliliği için hayatı sigortalanan kişinin rızasının alınmasına lüzum görülmemiştir.

Şunu ifade etmeliyiz ki, bilhassa ölüm ihtimaline karşı yapılan sigortalarda hayatı sigortalanacak kişinin sağlığının ne durumda olduğu sigortacı bakımından önem arz eder. Zira sigortacı, rizikonun gerçekleşme ihtimalini ve dolayısıyla talep edeceği prim miktarını ancak sigortalının sağlık durumunu göz önünde bulundurarak tayin edebilir. Sigortalının sözleşmenin yapıldığı tarihteki sağlık durumunu anlayabilmek için müracaat edilebilecek en iyi yöntem sigortalının tıbbî muayeneden geçirilmesidir. Nitekim sigortalının sağlık muayenesinden geçirilmesinin sigortacı ile sigorta ettiren arasında kararlaştırılabileceği, Türk Ticaret Kanunu'nun 1492'nci maddesinde hüküm altına alınmıştır. Söz konusu hükümde ayrıca, böyle bir anlaşma olsa bile, sigortacı bu anlaşmaya dayanarak sigortalıyı sağlık muayenesinden geçmeye zorlanamayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre, sigortacı ile sigorta ettiren kendi aralarında sigortalının sağlık muayenesinden geçeceğine dair anlaşmış olsalar bile, bu yönde bir anlaşma sigortacı ile sigorta ettiren arasında geçerli olup, sözleşme ilişkisi bakımından üçüncü kişi konumunda olan sigortalıya karşı ileri sürülemeyecektir. Fakat bu mahiyette bir anlaşma sigorta ettiren ile sigortalının aynı kişi olduğu ihtimalde uygulama alanı bulabilecektir. Zira bu durumda aynı zamanda sigortalı sıfatını haiz olan sigorta ettiren, sağlık muayenesinden geçeceğine ilişkin sigortacıya karşı taahhüt altına girmiş demektir[23].

D. Lehtar

1. Genel Olarak

Hayat sigorta sözleşmesi lehine yapılan kişi 'lehtar' olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ifadeyle lehtar, hayatı sigortalanan kişinin sözleşme süresi içerisinde ölümü yahut hayatta kalması ihtimalinde

[23] 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi, madde 1492.

ccaliskanankara.com.tr 27.10.2021 16:27

sigorta bedeli kendisine ödenecek olan kişidir. Nitekim 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1493'üncü maddesinin yedinci fıkrası hükmü uyarınca sigorta bedelini talep ve tahsil yetkisi, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça lehtara ait olacaktır[24].

Sigorta ettiren hayat sigorta sözleşmesini kendi lehine yapabileceği gibi bir üçüncü kişi lehine de yapabilmektedir. Sigorta ettirenin sözleşmeyi kendi lehine yapması halinde sigorta ettiren ve lehtar sıfatları aynı kişide birleşmektedir. Buna karşılık hayat sigorta sözleşmesinin sigorta ettiren tarafından bir üçüncü kişi lehine yapılması halinde sigorta ettiren ve lehtar sıfatları ayrılmaktadır.

Yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin lehtar olarak hayatı sigortalanan kişiyi, yani sigortalıyı tayin edebilmesi pekâlâ mümkündür. Buna karşılık ölüm rizikosuna karşı hayat sigorta sözleşmeleri bakımından lehtar ile sigortalının aynı kişi olması uygun değildir. Zira sigortalının hayatını kaybetmesi ihtimaline yönelik sigortada lehtar olarak bir başkasının tayin edilmesi gerekir.

2. Lehtar Tayini

Lehtarı tayin etme yetkisi sigorta ettirene aittir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1493'üncü maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre sigorta ettiren bir gerçek yahut tüzel kişiyi lehtar olarak tayin edebilme yetkisine sahiptir[25]. Bu anlamda lehtar tayini tek taraflı bir hukuki işlem olarak karşımıza çıkmaktadır. Önemle ifade etmeliyiz ki, sigorta ettirenin bir başkasının hayatını sigortaladığı hayat sigorta sözleşmeleri bakımından kendisini lehtar olarak tayin edebilmesi de

---

[24] Bu anlamda bir üçüncü kişinin lehtar olarak gösterildiği hayat sigorta sözleşmeleri 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 129'uncu maddesi anlamında üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğindedir.

[25] Lehtar tayini hususunda 6102 sayılı Kanunun 1490'ıncı maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrası hükümleri saklıdır. Buna göre, bir başkasının hayatının ölüm rizikosuna karşı sigortalandığı hayat sigorta sözleşmeleri bakımından lehtar tayin edilecek kişinin sigortalının hayatının devamında menfaatinin bulunması şarttır.

mümkündür. Bu halde aynı zamanda lehtar sıfatını haiz olan sigorta ettirenin ölüm rizikosuna karşı yapılan hayat sigorta sözleşmeleri bakımından TTK m. 1490 uyarınca sigortalının hayatının devamında menfaatinin olması ve sigorta bedelinin mutat cenaze giderlerini aşıyor olması halinde sözleşmenin geçerli kabul edilebilmesi için sigortalının veya kanuni temsilcisinin yazılı izninin alınması gerekmektedir.

Sigorta ettiren, lehtar olarak tayin etmek istediği gerçek veya tüzel kişiyi sigortacıya bildirmekle mükelleftir (TTK m. 1493/2). Bu doğrultuda, lehtar tayin edilen kişinin sigorta poliçesinde gösterilmesi gerekmektedir.

Lehtarın sigortacıya bildirilmemiş olması halinde sigortacının rizikonun gerçekleşmesini müteakip iyi niyetle yaptığı ödemeyle borcundan kurtulacağı hüküm altına alınmıştır (TTK m. 1493/3). Söz konusu hükümde ödemenin kime yapılacağı açıklığa kavuşturulmuş değildir. Ancak bu hususta Kanunun 1494'üncü maddesinin ikinci fıkrasında sevk edilmiş bir hüküm bulunmaktadır. Bahse konu hükme göre, sigorta ettiren tarafından lehtarın belirtilmemiş olması halinde, ölüm rizikosuna karşı yapılan sigortalarda sözleşmenin sigorta ettirenin mirasçılarına, yaşama ihtimaline karşı yapılan sigortalarda ise sözleşmenin sigortalı lehine yapıldığı kabul edilecektir.

6102 sayılı Kanunun 1494'üncü maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre birden fazla kişinin lehtar olarak tayin edilebilmesi de mümkündür. Bu durumda, aksi poliçede kararlaştırılmadığı müddetçe sigorta bedeli lehtar tayin edilen kişiler arasında eşit biçimde paylaştırılacaktır. Lehtar tayin edilen bir kimse kendisine düşen payı almayacak olursa, onun payı diğerlerinin payına eklenecektir (TTK m. 1494/1).

Önemle ifade etmeliyiz ki, lehtar olarak tayin edilen kişinin aynı zamanda sigortalının mirasçısı olması, onun miras hukukuna ilişkin hakları üzerinde etkili değildir. Nitekim ölüm rizikosuna karşı yapılan hayat sigortalarında sigortalının ölümü üzerine sigortacı tarafından ödenmesi gereken sigorta bedeli terekeye dâhil edilmez. Zira ölüm rizikosuna karşı yapılan hayat sigorta sözleşmesi hukuki mahiyeti

itibariyle ölüme bağlı bir tasarruf değildir. Bu anlamda lehtarın alacağı tamamen sigorta hukukuna özgü bir alacak olup, lehtar, sigorta bedeli üzerindeki alacak hakkını miras hukukuna ilişkin hükümler çerçevesinde değil, sigorta hukuku kuralları çerçevesinde talep edecektir. Dolayısıyla lehtarın mirası reddetmiş olması veya mirastan vazgeçmiş olması onun sigorta bedeli üzerindeki alacak hakkını etkilemeyeceği gibi, lehtara ödenen sigorta bedeli miras hakkından mahsup edilemeyecektir.

3. Lehtar Tayin Edilen Kişi Bakımından Aranan Menfaat Prensibi

Sigorta ettiren kendi hayatını sigortalayabileceği gibi bir üçüncü kişinin hayatını da ölüm yahut hayatta kalma rizikosuna karşı sigortalayabilecektir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, sigorta ettirenin bir üçüncü kişinin hayatını sigorta ettirmesi halinde sigorta sözleşmesinin geçerliliğini bir şarta bağlamıştır. Buna göre, bu mahiyette bir sözleşmenin geçerli kabul edilebilmesi için sözleşmede lehtar olarak tayin edilen kişinin sigortalının hayatının devamında menfaatinin bulunması şarttır (TTK m. 1490/2)[26]. Aksi halde yapılan sigorta sözleşmesi geçerlilik arz etmeyecektir. Hayat sigorta sözleşmeleri bakımından cari olan bu prensip 'menfaat prensibi' şeklinde ifade olunmaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun menfaat prensibini düzenleyen 1490'ıncı maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinden söz konusu prensibin başkasının hayatını konu edinen bütün sigorta sözleşmeleri için geçerli olduğu izlenimi uyanmaktadır. Ancak bahse konu prensibin korumaya çalıştığı menfaat dikkate alındığında, sözü edilen prensibin yalnız başkasının hayatını konu edinen ve ölüm rizikosuna karşı yapılan hayat sigortaları için geçerli olduğu anlaşılacak-

---

[26] Buna karşılık mülga Türk Ticaret Sigorta ettirenin kendi hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yaptırması halinde ise menfaat şartını aramaya gerek yoktur. Bu takdirde aynı zamanda sigorta ettiren sıfatını taşıyan sigortalı ile lehtar arasında menfaat şartının olduğu kabul edilmektedir.

ccalisirakara.edu.tr 27.10.2021

tır. Bu prensibin kabul edilmesindeki amaç, hayatı sigortalanan kişinin yaşama hakkına dair menfaatini korumak, daha açık bir anlatımla, sigortalı ile aralarındaki ilişkinin mahiyeti gereğince onun ölümünü arzu etmeyecek kişilerin lehtar olarak atanmasını temin edebilmektedir. Zira sigortalının hayatının devamında herhangi bir menfaati bulunmayan bir kimsenin lehtar olarak atanması halinde lehtarın sigortalının ölümünü arzu edebileceği, hatta bir adım öteye giderek bunu gerçekleştirmeye teşebbüs edebileceği akla gelebilir. Ahlâka ve hukuka aykırı bu sakıncayı bertaraf etmek isteyen kanun koyucu, lehtarın sigortalıyı öldürmesi veya öldürmeye teşebbüs etmesi halinde sigorta bedeline hak kazanamayacağına ilişkin emredici bir hüküm sevk ederek bu hükmü 'menfaat prensibi' ile desteklemiş ve bu suretle sigortalının yaşam hakkını koruma altına almaya çalışmıştır. Buna karşılık üzerinde durduğumuz sakıncanın yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigortaları bakımından söz konusu olmayacağı son derece açıktır. Dolayısıyla bir kimsenin lehtar olarak tayin edilebilmesi için aranan menfaat prensibinin yalnız ölüm rizikosuna karşı yapılan hayat sigortaları için geçerli olacağı, buna karşılık yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigortaları bakımından bu şartı aramaya lüzum olmadığı söylenebilecektir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1490'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında geçen 'menfaat' ibaresi ile kastedilenin ne tür bir menfaat olduğu açık değildir. Bu anlamda söz konusu hükümde yer verilen menfaat kavramının yalnız *maddî* menfaatlere mi karşılık geleceği yoksa *manevî* menfaatleri de içine alacak şekilde geniş mi yorumlanması gerektiği açıklığa kavuşturulmalıdır. Bu noktada 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nun bu hususta sevk etmiş olduğu hükmün yol gösterici olabileceği kanaatindeyiz. Sözü edilen hükümde 'menfaat' ile kastedilenin ne olduğu hususunda herhangi bir tereddüde yer bırakmayacak şekilde *'maddî veya manevî menfaat'* ifadesine yer verilmiş olduğu görülmektedir (eTTK m. 1321). Kanun koyucunun 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu'nda menfaat şartıyla ilgili benimsemiş olduğu esası terk ettiğini düşünmemizi sağlayacak herhangi bir sebep mevcut olmadığından, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanu-

nu'nun 1490'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer verilen 'menfaat' ibaresinin dar yorumlanmaması gerektiği, menfaat prensibine riayet bakımından tek başına maddî menfaatlerin veya manevî menfaatlerin yeterli olacağı kabul edilmelidir.

Görüldüğü gibi, bir başkasının hayatının ölüm rizikosuna karşı sigortalandığı hayat sigorta sözleşmelerinde lehtar tayin edilecek kişi bakımından aranan menfaat prensibi, lehtarın sigortalının hayatının devamında *'maddî'* ve/veya *'manevî'* menfaatinin bulunması şartı ile sağlanmış olacaktır. Bir kimsenin hayatının devamında maddî menfaat sahibi olunması, o kimsenin hayatta olmasının sağladığı parayla ölçülebilen ve objektif iktisadî değer tespiti yapılabilen menfaatlerin mevcudiyeti anlamına gelmektedir. Bu anlamda bir kimseden alacaklı olunması, o kimsenin hayatının devamında maddî bir menfaate sahip olunduğu anlamına gelecektir. Buna karşılık bir kimsenin hayatının devamında manevî menfaat sahibi olmak, derin bir sevgi ve bağlılık ilişkisinin gereği olarak o kimsenin hayatta olmasından duyulan mutluluk ve huzur şeklinde tarif olunabilir. Lehtar ile sigortalı arasında yakın akrabalık ilişkisinin yahut karı-koca ilişkisinin bulunduğu hallerde manevî menfaat şartının sağlandığı kabul edilmelidir. Bu noktada manevî menfaat şartını sağlayan ilişki türlerinin dar yorumlanmaması gerektiği, aralarında evlilik yahut nişanlılık gibi hukuki bir münasebet bulunmayan ve fakat birbirlerine derin bir aşk ve sevgiyle bağlı olan çiftler arasındaki ilişkilerin de manevî menfaat şartını sağlayacağı kabul edilmektedir.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi hem gerçek kişilerin hem de tüzel kişilerin lehtar olarak tayin edilebilmesi mümkündür. Ancak unutulmamalıdır ki, manevî menfaat şartı yalnız gerçek kişi sıfatını taşıyan lehtarlar bakımından söz konusu olabilecektir. Tüzel kişilerin bir gerçek kişinin hayatının devamında manevî bir menfaatinin olduğundan söz edilemez. Bu anlamda bir tüzel kişinin lehtar olarak tayin edilmesi söz konusuysa, tüzel kişinin lehtarının hayatının devamında parayla ölçülebilir maddî bir menfaatinin bulunması icap etmektedir.

Önemle ifade etmeliyiz ki, lehtarın sigortalının hayatının devamında yalnız maddî menfaat sahibi olduğu hayat sigorta sözleşmeleri bakımından zarar sigortalarına ilişkin ilke ve prensipler uygulama alanı bulacaktır. Zira parasal değeri ölçülebilir menfaat sözleşmede kararlaştırılacak sigorta bedelinin azamî haddini teşkil edecektir. Bu anlamda söz konusu maddî menfaat 'sigorta değeri' olarak kabul edilecek ve kararlaştırılacak olan sigorta bedeli bu sigorta değerinden fazla olamayacaktır. Sigorta bedelinin maddî menfaatle ölçülen sigorta değerini aşması halinde ne olacağı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1491'inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre aşan kısım sigortalı lehine yapılmış sayılacaktır. Bu itibarla yalnız maddî menfaat dolayısıyla akdedilen hayat sigorta sözleşmeleri 'meblağ sigortaları' kapsamında değil 'zarar sigortaları' kapsamında değerlendirilmelidir.

Menfaat şartının sözleşmenin kurulduğu anda sağlanabiliyor olması yeterli olmayıp, sözleşme süresince ve riziko gerçekleştiği anda da menfaat mevcut olmalıdır. Nitekim sözleşmenin kuruluşu anında var olan menfaat şartının sözleşme devam ederken ortadan kalkması halinde sözleşmenin geçersiz olacağı Kanunda hüküm altına alınmıştır (TTK m. 1490/4)[27]. Örneğin, alacaklı olduğu kimsenin hayatını sigortalayan, bu anlamda sigortalının hayatının devamında yalnız maddî menfaat sahibi olan lehtara borcunun ödenmesi yahut borcun sair bir sebeple son bulması halinde sigortanın yapılmasına yol açan menfaat ortadan kalkmış olacağından, sözleşme de menfaat yokluğu dolayısıyla kendiliğinden son bulmuş olacaktır.

Şunu da belirtmeliyiz ki, sigorta ettirenin kendi hayatı üzerine sigorta sözleşmesi yaptırması halinde ise menfaat şartını aramaya gerek yoktur. Bu takdirde aynı zamanda sigorta ettiren sıfatını taşıyan sigortalı ile lehtar arasında menfaat şartının olduğu kabul edilmektedir.

---

[27] Menfaat şartının ortadan kalkması sebebiyle sözleşmenin sona ermesi halinde sigorta ettirene iştira değeri ödenecektir.

Çalışmanaa edu.tr 21.10.2024 16:09

4. Lehtarın Değiştirilmesi ve Dönülemez Lehtar Tayini

Sigorta ettiren kural olarak sözleşmesi devam ettiği süre boyunca lehtarı değiştirebilme hakkını haizdir. Sigorta ettirenin lehtarı değiştirebilmesi sigortacının iznine bağlı değildir. Buna karşılık sigorta ettiren, lehtarı değiştirme hakkından feragat ettiğini sigorta poliçesine yazdırır ve söz konusu poliçeyi lehtar tayin ettiği kişiye teslim ederse 'dönülemez lehtar tayini' gerçekleşmiş olur (TTK m. 1493/4). Diğer bir ifadeyle, sigorta ettirenin lehtarı değiştirme hakkı son bulur. Görüldüğü üzere, dönülemez lehtar tayininden söz edilebilmesi için sigorta ettirenin sigorta poliçesine lehtar değiştirme hakkından feragat ettiğini yazdırması tek başına yeterli olmayıp, aynı zamanda söz konusu poliçenin lehtar tayin edilen kişiye teslim edilmesi gerekmektedir.

Sigorta ettiren tarafından 'dönülemez lehtar tayini' yapıldıktan sonra lehtarın değiştirebilmesi kural olarak mümkün değildir. Ne var ki, Kanunda sayılan bazı istisnaî hallerin gerçekleşmesi halinde 'dönülemez lehtar tayini' hükmünü yitirecek ve sigorta ettirenin lehtarı değiştirebilmesi mümkün hale gelecektir. Dönülemez lehtar tayinini etkisiz kılarak sigorta ettirenin lehtarı değiştirme hakkını canlandıran istisnaî haller Kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Buna göre, sigorta ettiren ile lehtar arasında hibeden rücu veya mirasçılıktan çıkarma hallerinden biri gerçekleşmiş yahut o kimsenin lehtar olarak atanmasına ilişkin sebep ortadan kalkmış ise lehtar değiştirilebilecektir (TTK m. 1493/4). Örneğin; sigorta ettiren, eşini dönülemez lehtar tayinine ilişkin usul şartları dairesinde lehtar olarak atadıktan sonra aralarındaki evlilik birliği sona erecek olursa, ilgililer arasında o kimsenin lehtar tayin edilmesine yol açan sebebin ortadan kalkmış olduğu sonucuna ulaşılabilecek, dolayısıyla lehtarın değiştirilebilmesinin de Kanunen mümkün hale geldiği kabul edilebilecektir. Ancak şunu önemle ifade etmeliyiz ki, bir kimsenin lehtar olarak atanmasına ilişkin sebep ortadan kalkmış olsa bile, o kimsenin 'lehtar' sıfatı kendiliğinden son bulmaz. Diğer bir ifadeyle, sigorta ettiren lehtarı değiştirmek istediğini sigortacısına bildirmediği müddetçe lehtar değişikliği gerçekleşmiş olmaz.

IV. HAYAT SİGORTA SÖZLEŞMESİNDE SİGORTA ETTİRENİN BEYAN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. Sözleşmenin Kurulması Sırasında

Sigorta sözleşmesinin kurulması esnasında sigorta ettiren, sigortacının sözleşmeyi yapıp yapma yönündeki kararını etkileyebilecek nispette önemli olan tüm hususları sigortacıya bildirmekle mükelleftir (TTK m. 1435 vd.). Sigorta ettirenin bu yükümlüğü can sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmeleri bakımından da geçerlidir. Bu anlamda sigorta ettiren, hayat sigorta sözleşmesinin kurulması esnasında rizikonun gerçekleşmesine tesir olabilecek ölçüde önemli olan hususları sigortacıya bildirmekle mükelleftir. Hayat sigorta sözleşmeleri bakımından beyanı lâzım gelen önemli hususlar bilhassa hayatı ölüm yahut yaşama ihtimaline karşı sigortalanan kimsenin sağlık durumunun anlaşılmasına yarayacak hayati bilgilerdir. Söz gelimi, sigortalının kronik bir rahatsızlığının bulunması, daha önce ciddi bir rahatsızlık atlatmış yahut ameliyat geçirmiş olması gibi durumlar sözleşmenin kurulması sırasında sigortacıya bildirilmesi gereken önemli hususlar arasında sayılabilir. Keza sigortalının hayatını tehlikeye atacak bir mesleği sürekli biçimde icra ediyor olması da beyanı lâzım gelen önemli hususlara örnek gösterilebilir. Mesela sigortalının savaş pilotu olması veya ralli yarışçısı olması bu kapsamda değerlendirilebilir. Can sigortalarının kendine özgü mahiyetinden dolayı sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğüne dair özellik arz eden bazı hükümler sevk edilmiştir. Söz konusu hükümler aşağıda ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

1. Yanlış Yaş Beyanı

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1497'nci maddesi hükmü uyarınca hayat sigorta sözleşmesinin kurulması esnasında yanlış yaş beyanında bulunulur ve bu yüzden prim borcu ödenmesi gerekenden daha düşük belirlenirse, sigortacı, sigorta bedelini ödenen prim ile ödenmesi gereken arasındaki prim arasındaki oranı dikkate alarak

öder. Ancak yanlış yaş beyanı riziko gerçekleşip de sigorta bedeli ödendikten sonra fark edilirse, sigortacı, ödediği fazlaya ilişkin kısmı faiziyle birlikte geri isteme hakkına sahiptir. Bu hükümle birlikte sigortacının yanlış yaş beyanı dolayısıyla kural olarak sözleşmeden cayma hakkının bulunmadığı, ancak 'riske uygun prim alınması ilkesi' uyarınca sigorta bedelini, ödenen primle ödenmesi gereken prim farkını dikkate alarak ödeyebileceği hükme bağlanmıştır.

Sigorta ettirenin yanlış yaş beyanında bulunması her zaman sigortacı aleyhine olmayabilir. Nitekim bazen sigorta ettiren sigortalının yaşını olduğundan daha yüksek beyan ederek normalde ödemesi gerekenden daha fazla prim ödemek zorunda kalabilir. Bu husus 1497'nci maddesinin ikinci fıkrasında hükme bağlanmıştır. Buna göre, sözleşmenin kurulması esnasında yanlış beyan edilen yaş dolayısıyla sigorta ettirenden olması gerekenden daha yüksek miktarda prim borcu tahsil edilmişse, sigortacının ödemesi gereken sigorta bedeli de ödenen prim nispetinde artırılacaktır (TTK m. 1497/2). Böylelikle sigorta ettirenin normalde ödemesi gerekenden daha yüksek miktarda prim ödemiş olması halinde, sigortacı, fazlaya ilişkin primleri iade etmek yerine, ödenen prim ile sigortalının gerçek yaşı oranlanarak tespit edilen sigorta bedelini ödemek zorunda kalacaktır. Örneğin, aslında otuz beş yaşında olan sigortalının yaşının kırk beş olarak beyan edilmesi neticesinde normalde tahsil edilmesi gerekenden daha yüksek miktarda prim borcu tahsil edilmişse sözü edilen fıkra hükmü uygulama alanı bulacaktır.

Sigortacının yanlış yaş beyanı dolayısıyla sözleşmeden cayabilmesi için gerçek yaşın teknik esaslara göre belirlenen sınırlar dışında kalması gerekecektir (TTK m. 1497/3).

2. Beyan Yükümlülüğü

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1435 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan ve sigorta ettirenin sözleşmenin kurulması esnasında önemli hususları beyan yükümlülüğünü düzenleyen hükümler can sigortaları bakımından da geçerlidir. Ancak bu yükümlülüğe ve bu

yükümlülüğün ihlâline ilişkin can sigortalarına özgü bazı özel düzenlemeler yapılmıştır.

Yukarıda da ifade etmiş olduğumuz gibi, beyan yükümlülüğünün sigorta ettiren tarafından gereği gibi yerine getirilmemiş olması halinde sigortacı, Kanunda öngörülen süre ve şekil şartına uyarak sözleşmeden cayma hakkına sahiptir (TTK m. 1439/1). Ancak can sigortalarında sigortacı, sözleşmenin kurulmasından itibaren, yenilemeler de dâhil olmak üzere beş *(5)* yıl geçmişse, beyan yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olduğunu gerekçe göstererek sözleşmeden cayma hakkını kullanamayacaktır; meğerki sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü kasıtlı biçimde ihlâl etmiş olsun (TTK m. 1498/1)[28]. Bu halde sigortacı yalnız prim farkını isteyebilecektir. Sigorta ettirenin prim farkını ödemeyi kabul etmemesi halinde sigortacının sigorta bedelini öderken ödenen prim ile ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alacağı Kanunda hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü gibi, can sigortalarında sigortacının beyan yükümlülüğünün ihlâli dolayısıyla sözleşmeden cayma hakkı, sözleşmenin kurulmasından itibaren beş yılın geçmesiyle birlikte kural olarak son bulmaktadır.

Can sigortalarına ilişkin bu yönde bir düzenleme getirilmiş olmasının sebebi anılan 1498'inci maddenin gerekçesinde belirtilmiştir. Buna göre, hayat sigortalarının uzun vadeli sözleşmeler olmalarından dolayı kanun koyucu mümkün mertebe sözleşmenin devamının sağlanmasına yönelik bir düzenleme getirmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle sigortacının beyan yükümlülüğünün ihlâl edilmiş olması dolayısıyla sözleşmeden cayma hakkı, yenilemeler dâhil en az beş *(5)* yıl sürmüş olan hayat sigorta sözleşmeleri bakımından kural olarak kaldırılmıştır. Sigortacı ancak beyan yükümlülüğünün sigorta ettiren tarafından kasıtlı biçimde ihlâl edilmiş olması halinde yahut beyan edilmeyen husus dolayısıyla ortaya çıkan risk artışı teknik esaslara göre saptanan sınırların dışında kalıyorsa sözleşmeden cayma hakkını kullanabilecektir.

---

[28] Bu noktada sigorta ettirenin kasıtlı davrandığını, yani kötü niyetle hareket ettiğini ispat yükü sigortacıya ait olacaktır.

B. Sözleşmenin Devamı Sırasında

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun sözleşme sırasındaki beyan yükümlülüğünü düzenleyen 1444'üncü maddesi can sigortası mahiyetindeki sigorta sözleşmeleri için de geçerlidir. Buna göre, sözleşmenin devamı sırasında rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırabilecek bir gelişme olursa, sigorta ettiren, bu gelişmeye kendisi veya onun izniyle başkası sebebiyet vermiş yahut bu gelişme sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilen hususlar arasında yer alıyorsa derhâl, bilgisi dışında meydana gelmiş gelişmeleri ise öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde sigortacıya bildirmekle mükelleftir. Sigortacı, rizikoyu ağırlaştıran gelişmeye vâkıf olduğu tarihten itibaren bir aylık süre zarfında kural olarak sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir (TTK m. 1445/1). Sigorta ettiren beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak yerine getirmezse, sigortacı sözleşmeyi feshetse bile değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ilişkin primlere hak kazanır (TTK m. 1445/7).

Can sigortalarında sigortacı, rizikonun artmasından itibaren, yenilemeler de dâhil olmak üzere beş *(5)* yıl geçmişse, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlâl etmiş olduğu gerekçesiyle sözleşmeyi kural olarak feshedemez; sadece prim farkını isteyebilir. Sigortacı, yalnız sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak ihlâl etmiş olduğu gerekçesiyle yahut riziko artışı teknik esaslara göre tespit edilen sınırlar dışında kalıyor ise sözleşmeyi feshedebilecektir (TTK m. 1499).

V. ÖZEL DURUMLAR

A. İntihar

Ölüm ihtimaline karşı yapılan hayat sigorta sözleşmelerinde hayatı sigortalanan kişinin kendi iradesiyle hayatına son vermiş olması, yani intihar etmiş olması halinde sigortacının sigorta bedeli ödemekle yükümlü olup olmayacağı hususu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1503'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu madde

hükmüne göre hayatı sigortalanan kişinin, yani sigortalının intihar ederek yahut intihara teşebbüs sonucunda hayatını kaybetmiş olması halinde sigortacı kural olarak sigorta bedeli ödemekle mükellef değildir. Bu kuralın sevk edilmesine âmil olan temel amaç, sigortalının, sigorta sözleşmesini, hayatına son vermek suretiyle lehtar olarak tayin edilen kişiye maddi menfaat sağlayabileceği bir araç olarak görmesini engellemektedir. Böylelikle hem sigortacının hem de başkalarına maddi menfaat sağlayabileceği düşüncesiyle hayatına son verme düşüncesine kapılma ihtimali olan sigortalının menfaatleri koruma altına alınmaktadır. Ancak söz konusu kurala ilişkin Kanunda istisnaî bir hüküm de sevk edilmiştir. Buna göre, sigorta sözleşmesi yenilemeler dâhil olmak üzere en az üç yıldan beri devam ediyorsa, sigortalı intihar etmek yahut intihara teşebbüs sonucunda hayatını kaybetmiş olsa bile sigortacı, sigorta bedelini ödemekle mükellef olacaktır (TTK m. 1503/1). Diğer bir ifadeyle, sigorta sözleşmesi en az üç yıldan beri devam etmekte ise, sigortacı, sigortalının intihar yahut intihara teşebbüs sonucunda hayatını kaybetmiş olduğunu ileri sürerek sigorta bedelini ödemekten kaçınamayacaktır.

Sigortalının akli melekelerinde bir rahatsızlık dolayısıyla intihar yahut intihara teşebbüs etmek suretiyle hayatını kaybetmesi hali ise aynı maddenin ikinci fıkrası hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre sigortalının ölüm neticesi doğuran intiharı yahut intihara teşebbüsü, akli melekelerindeki bir rahatsızlıktan ileri geliyorsa, sigorta sözleşmesinin en az üç yıllık bir sözleşme olması şartı aranmaksızın sigortacı, sigorta bedelini ödemekle mükellef olacaktır.

B. Sigorta Ettirenin veya Lehtarın Sigortalıyı Öldürmesi

Hayat sigorta sözleşmesinin kurulmasından sonra sigorta ettirenin veya lehtarın hayatı sigortalanan kişiyi, yani sigortalıyı öldürmesi halinde sigorta sözleşmesinin bu durumdan nasıl etkileneceği Kanunda özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, sigorta ettirenin sigorta bedelini ödeme borcunun doğmasını sağlamak amacıyla sigortalıyı öldürmesi yahut sigortalının öldürülmesine suç ortaklığı etmesi halinde sigortacı bedel ödeme borcundan kurtulacaktır (TTK m. 1504/1).

Buna karşılık sigortalının lehtar tarafından öldürülmesi veya öldürülmesine iştirak edilmesi halinde ise sigortacının sigorta bedelini ödeme borcu son bulmayacaktır. Bu durumda sigorta bedeline sigortalının mirasçıları hak kazanacaktır (TTK m. 1504/2). Söz konusu 1504'üncü madde hükmüne aykırı sözleşmeler geçersizdir (TTK m. 1520/1).

C. Lehtarın Ölümü

Hayat sigorta sözleşmesinde lehtar tayin edilen kişinin ölümü halinde sigorta bedelinin kime ödeneceği hususu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1495'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bahse konu madde hükmü uyarınca lehtarın ölmüş olması halinde sigorta bedelini talep hakkı sigorta ettirene, onun da ölmüş halinde ise mirasçılarına intikal edecektir. Önemle ifade etmeliyiz ki, lehtar tayin edilen kişinin ölümü üzerine sigorta ettirenin sözleşme devam ettiği müddetçe yeni bir lehtar tayin edebilmesi pekâlâ mümkündür. Bu anlamda sözü edilen 1495'inci madde hükmü sigorta ettirenin yeni bir lehtar tayin etmemesi durumunda dikkate alınabilecek tamamlayıcı bir hükümdür.

D. Sigortadan Ayrılma

'Sigortadan ayrılma' olarak adlandırılan müessese can sigortalarına özgü bir müessese olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, en az bir yıldan beri devam etmekte olan ve prim borcunun tamamı ödenmiş olan bir hayat sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren, istediği anda ve herhangi gerekçe sunmaksızın sigortadan ayrılabilecektir. Bu durumda sigortacı tarafından sigorta ettirene, ayrılma anındaki aktüerya kurallarına göre hesaplanacak bir ayrılma değerinin ödenmesi gerekecektir (TTK m. 1501/1). Ancak yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigorta sözleşmelerinde ayrılma değerinin istenebilmesi için sigortalının ayrılma anında sağlıklı olduğunun ispat edilebiliyor olması gerekmektedir (TTK m. 1501/2).

E. Ödünç Verme

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1501'inci maddesine göre en az bir yıldan beri devam etmekte olan ve bir yıllık prim borcu

ödenmiş olan hayat sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin sigortalı namına sigortadan ödünç alma hakkı bulunmaktadır. Buna göre, söz konusu madde hükmünde yer verilen şartları taşıyan bir hayat sigorta sözleşmesi bakımından sigorta ettiren talepte bulunduğunda, sigortacı sigortalıya ödünç vermek zorundadır. Ödünç verilecek miktar, istem anındaki genel kabul görmüş aktüerya kurallarına göre hesap edilecektir.

F. Prim Ödemeden Muaf Sigorta

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1502'nci maddesine göre en az bir yıldan beri devam etmekte olan ve bir yıllık primleri ödenmiş olan bir hayat sigortası sözleşmesi, sonraki prim borçlarının ödenmediği gerekçesiyle sigortacı tarafından feshedilemez ve bu sözleşme bakımından sonraki prim borçlarının yerine getirilmesi sigortacı tarafından talep edilemez. Bu halde sigorta sözleşmesi kanun koyucunun deyimiyle 'Prim Ödeme Borcundan Muaf Sigorta'ya dönüşmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu sigorta sözleşmesi bakımından prim borcu talep edilemez ve fakat sözleşme, prim borçlarının ödenmediği gerekçesiyle sigortacı tarafından feshedilemez. Bu hükmün ilk bakışta sigortacı bakımından pek de adil olmadığı düşünülebilir. Ancak anılan hükmün devamında, riziko gerçekleştiği takdirde sigortacının ödeyeceği bedelin, ödenen primle sözleşme uyarınca ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak hesaplanacağı ifade edilmiştir. Bu anlamda sigortacı, her ne kadar prim borçlarının ödenmediği gerekçesiyle sözleşmeyi fesih hakkında mahrum bırakılmış olsa da tahsil ettiği primlere karşılık gelen sigorta bedelinden fazlasını ödemeye zorlanamayacaktır. Dolayısıyla bahse konu hükmün en azından sigorta tekniği bakımından adil olduğu söylenebilecektir.

G. Sigortacının İflâsı

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1506'ncı maddesi uyarınca bir yıldan daha uzun süreli sigortalarda sigortacının iflâs etmesine özel bir sonuç bağlamıştır. Buna göre, sigortacı hakkında iflâsın açılmasına

Çalışma Kasa Kitabı 07.10.2024 16:39

karar verilmesiyle birlikte hak sahiplerine sigortadan ödeme yapılacaktır. Söz konusu ödeme, riziko henüz gerçekleşmemişse iflâs kararının verildiği tarihteki, riziko gerçekleşmiş ve fakat sigorta bedeli henüz ödenmemişse rizikonun gerçekleştiği tarihteki matematik karşılıklar üzerinden yapılacaktır. Böylelikle riziko gerçekleştikten sonra sigortacının iflâs etmiş olmasının, onun sigorta bedelini ödeme borcunu ortadan kaldırmayacağı Kanunda açıkça hükme bağlanmıştır.

VI. HAYAT SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİNE İLİŞKİN ÖZELLİK ARZ EDEN HÜKÜMLER

A. Sözleşmeden Cayma

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1489'uncu maddesi uyarınca sigorta ettirenin sözleşmeden cayma hakkı bulunmaktadır. Buna göre sigorta ettiren, sigortacı tarafından bu hususta bilgilendirilmesinden itibaren on beş gün içinde, herhangi bir cezaî şart ödemeksizin sözleşmeden cayma hakkına sahiptir. Söz konusu hüküm, sigorta ettirenin genellikle uzun süreli olan bir hayat sigorta sözleşmesine dâhil olmadan evvel bir kez daha düşünmesi için sevk edilmiştir.

B. Sigortalının Ölümü

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun hayat sigortaları hakkında sevk edilmiş 1487'nci maddesinin ikinci fıkrası hükmüne göre hayatı sigortalanan kimse, ilk prim borcunun ödenmesinden evvel hayatını kaybedecek olursa sigorta sözleşmesi geçersiz olur. Buna göre, hayat sigortalarında sigortacının sorumluluğu her halde ilk prim borcunun ödenmesiyle birlikte başlamaktadır[29].

[29] Hâlbuki zarar sigortalarında sigortacının sorumluluğunun ilk prim borcunun ödenmesinden evvel başlayacağı sözleşme ile kararlaştırılabilir (TTK m. 1421/1).

YEDİNCİ ÜNİTE ÖZETİ

Hayat sigortası, can sigortaları başlığı altında düzenlenmiş sigorta türlerini kapsamaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre hayat sigortası türleri şunlardır: Ölüm veya yaşama ihtimaline karşı hayat sigortası, grup sigortası ve tontin.

Hayat sigortası, bazı istisnalar dışında, meblağ sigortaları arasında değerlendirilmektedir. Riziko gerçekleştiği takdirde sigortacı herhangi bir zarar araştırması yapmaksızın sözleşmeyle belirlenen meblağı ödemek zorunda kalır. Hayat sigortasında sigortalanan menfaatin konusu insan hayatı ve insan sağlıdır. Hâl böyleyken, söz konusu sigorta türü bakımından sigortalanan menfaate ilişkin azamî değer tespitinin yapılabilmesi ahlâkî ve hukukî gerekçelerle mümkün değildir. Bu yüzdendir ki, hayat sigortasında sigortalanan menfaatin azamî değerinden, yani sigorta değerinden bahsedilemez. Başka bir deyişle, sözleşmeyle belirlenecek olan sigorta bedelinin üst sınırı yoktur. Dolayısıyla hayat sigortalarında aşkın sigorta veya çifte sigorta yasağından söz edebilmek de mümkün değildir. Bu anlamda hayat sigortasının birden fazla sigortacı nezdinde ve istenilen sigorta bedeliyle sigortalanabilmesi pekâlâ mümkündür. Nitekim hayat sigortalarında zarar sigortalarına ilişkin temel ilkeler olan zenginleşme yasağı yahut halefiyet prensibi de uygulanmayacaktır.

Zarar sigortalarında menfaati sigortalanan kimseyi ifade etmek üzere kullanılan 'sigortalı' kavramı, hayat sigortalarında hayatı sigortalanan kimseye işaret etmektedir. Riziko gerçekleştiği takdirde kendisine sigorta bedeli ödenecek olan kimse, yani sigortadan istifade eden kimse ise 'lehtar' kavramıyla ifade edilmektedir. Hayat sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar sıfatlarının farklı kişilere ait olması mümkündür. Ancak sigorta ettiren ile sigortalı sıfatının farklılaştığı ve ölüm rizikosuna karşı yapılan bir hayat sigorta sözleşmesinde bir kimsenin lehtar olarak tayin edilebilmesi için aranan bazı şartlar mevcuttur. Her şeyden önce, sözleşmenin geçerliliği için kural olarak sigortalının yazılı izni alınmalıdır. Bunun yanında lehtar olarak tayin edilecek kimsenin sigortalının hayatının devamında menfaatinin bulunması şarttır. Lehtar olarak tayin edilen kimsenin sonradan değiştirilebilmesi mümkündür. Ancak dönülemez lehtar tayiniyle sigorta ettirenin lehtar değiştirme hakkından feragat edebilmesi mümkündür. Bu halde, bazı istisnalar saklı kalmak kaydıyla, sözleşme süresince lehtarın değiştirilebilmesi de mümkün olmayacaktır.

YEDİNCİ ÜNİTE SORULARI

1) Hayat sigorta sözleşmeleri bakımından aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

a. Sigortalının ilk primin ödenmesinden evvel ölümü halinde sigorta sözleşmesi geçersiz olur

b. Sigorta ettiren, sözleşmenin kurulmasından sonra sigortacı tarafından bu hususta bilgilendirilmesini izleyen on beş gün içinde sözleşmeden cayma hakkına sahiptir

c. En az bir yıl devam etmiş ve primleri ödenmiş olan bir sağlık sigorta sözleşmesinde sigortacı, sonraki prim borçlarının ödenmediği gerekçesiyle sözleşmeyi feshedemez

d. Sigortacının, sigorta ettirenin yanlış yaş beyanı dolayısıyla sözleşmeden her zaman cayabilir

e. Sözleşmenin kurulmasından itibaren beş yıl geçmişse, sigortacı, kural olarak, beyan yükümlülüğünün ihlâl edilmiş olduğu gerekçesiyle sözleşmeden cayamaz

2) Aşağıdakilerden hangisi hayat sigorta sözleşmesinin türlerinden biri <u>değildir?</u>

a. Ölüm İhtimaline Karşı Hayat Sigortası

b. Yaşama İhtimaline Karşı Hayat Sigortası

c. Sağlık Sigortası

d. Tontin

e. Grup sigortaları

3) Ölüm rizikosuna karşı yapılan bir hayat sigorta sözleşmesinde hayatı sigortalanan kimsenin intihar etmesiyle ilgili aşağıda yer alan ifadelerden hangisi <u>doğrudur?</u>

a. Sigortacının sigorta bedelini ödeme borcu her halde son bulur

b. Sigorta sözleşmesinin en az üç yıldan beri devam ediyor olması kaydıyla sigortacı sigorta bedelini ödemekle mükelleftir

c. Sigortacı, sigorta sözleşmesinin en az üç yıldan beri devam ediyor olması ve aynı zamanda intihar eden sigortalının aklî melekelerinin yerinde olmaması kaydıyla sigorta bedelini ödemekle mükelleftir

calisma.anadolu.edu.tr 27.10.2024 16:32:

d. Sigortacı, ancak bu yönde bir hüküm olması kaydıyla sigortalının intihar etmesi halinde sigorta bedelini ödemekle mükellef olacaktır

e. Sigortalının intihar ederek hayatını kaybetmiş olması halinde sigortacı, sigorta bedelini ödemekte kaçınamaz

4) Sigortadan faydalanan kimse olan lehtarın sigortalıyı öldürmüş veya öldürülmesine herhangi bir şekilde suç ortaklığı etmiş olması halinde aşağıdaki ifadelerden hangisi <u>yanlıştır?</u>

a. Bu halde lehtar sigorta bedelinden mahrum kalır ve bu bedel ölenin mirasçılarına ait olur

b. Lehtar sigortalıyı kasıtlı olarak öldürmemiş olsa bile sigorta bedelinden yararlanamaz

c. Lehtarın sigortalıyı öldürmesi halinde, kendisinin lehtar olup olmadığını bilmesinin önemi yoktur

d. Lehtarın sigortalıyı öldürmesinin meşru müdafaa veya zorunluluk hali sonucunda olması durumunda ise lehtar sigorta bedelinden yararlanabilecektir

e. Hiçbiri

5) Hayat sigortalarında lehtar tayini ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi <u>yanlıştır?</u>

a. Lehtar tayini tek taraflı bir hukukî işlem niteliğindedir

b. Sigorta ettiren sözleşmenin kuruluşunda ve daha sonrasında da lehtar tayininde bulunabilir

c. Sigorta ettiren, lehtarı tayin ettikten sonra, sigorta sözleşmesinin sonuna kadar her zaman lehtarı değiştirebilir

d. Sigorta ettiren, lehtarı değiştirme hakkından vazgeçtiğini sigorta poliçesine yazdırır ve söz konusu poliçeyi lehtara teslim ederse 'dönülemez lehtar tayini' gerçekleşmiş olur

e. Sigorta ettiren, dönülemez lehtar tayini gerçekleştirdikten sonra lehtarı hiçbir şekilde değiştirmez

ccalisikanara.edu.tr 27.10.2024 16:35:0

6) **Hayat sigortasında sigortalıya ilişkin aşağıda yer alan ifadelerden hangisi <u>yanlıştır?</u>**

a. Sigortalı, hayatı ölüm veya yaşama ihtimaline karşı sigortalanan kimsedir

b. Hayat sigorta sözleşmesinin geçerli olabilmesi için sigortalının yahut kanuni temsilcisinin yazılı izni aranır

c. Sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişi olamaz

d. Ölüm rizikosuna karşı yapılan hayat sigortalarında lehtarın, sigortalının hayatının devamında menfaatinin olması şarttır

e. Sigorta bedelinin mutat cenaze giderlerini aşmadığı ölüm rizikosuna karşı hayat sigorta sözleşmelerinde, sözleşmenin geçerliliği için sigortalının yazılı izni aranmaz

7) **Sigorta ettirenin lehtar poliçeye lehtar değiştirme hakkından vazgeçtiğini yazdırarak poliçeyi lehtara teslim etmesine ilişkin aşağıda yer alan ifadelerden hangisi <u>doğrudur?</u>**

a. Kişinin lehtar olarak atanmasına yol açan sebebin ortadan kalkmasıyla birlikte lehtar değişikliği yapılabilir

b. Sigorta ettirenin sonradan lehtar değişikliği yapabilmesi hiçbir şekilde mümkün değildir

c. Sigorta ettiren, riziko gerçekleşmezden evvel dilediği gibi lehtar değişikliği yapabilir

d. Sigorta ettirenin lehtar değiştirme hakkından vazgeçtiğini sigorta poliçesine yazdırmış olması halinde, lehtarı değiştirebilmesi hiçbir şart ve koşulda mümkün değildir

e. Bu durumda lehtarın ölümü halinde sigorta sözleşmesi kendiliğinden geçersiz hale gelir

8) **Lehtarın sigortalıyı öldürmesine bağlanan netice aşağıdakilerden hangisidir?**

a. Sigortacı bedel ödeme borcundan kurtulur

b. Sigorta bedeli lehtarın mirasçılarına ödenir

c. Sigorta bedeli ölenin mirasçılarına ödenir

d. Sigorta bedeli sigorta ettirene ödenir

e. Sigorta sözleşmesi hiç yapılmamış sayılır

calisma.ankara.edu.tr 27.10.2024 16:33

9) **Hayat sigortalarında sigorta ettirenin sözleşmenin üzerinden bir yıl geçtikten sonra, o ana kadar prim borçlarını düzenli bir şekilde ödemiş olmasına rağmen, sonraki prim borçlarını ödememesiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi <u>doğrudur?</u>**

a. Sigorta teminatı prim borçları ödeninceye dek askıya alınır

b. Sigorta şirketi prim borcunun ödenmemesi dolayısıyla sözleşmeyi feshedebilir

c. Sigorta şirketinin ihbarına rağmen prim borcu ödenmezse sözleşme kendiliğinden sona erer

d. Sigorta sözleşmesi prim ödeme borcundan muaf sigorta haline gelerek geçerliliğini korur

e. Sigorta sözleşmesi kendiliğinden son bulur

10) **Hayat sigortalarında sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne dair aşağıda yer alan ifadelerden hangisi <u>doğrudur?</u>**

a. Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılması sırasında yaşını yanlış beyan etmiş olması dolayısıyla fazla prim ödemek zorunda kaldıysa, sigorta bedeli ödenen prime göre artırılır

b. Sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasında yaşını kasten yanlış beyan olması dolayısıyla sigortacı sözleşmeden her zaman cayabilir

c. Sigortacı, en az beş yıldan beri devam eden bir sözleşmede, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasten yerine getirmemiş olduğu gerekçesiyle cayamaz

d. Sigortası beyan yükümlülüğünün ihlâl edildiği gerekçesiyle sigorta ettirenden prim farkı talep eder ancak sigorta ettiren bu talebi yerine getirmezse, sözleşme kendiliğinden son bulur

e. Sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki anlaşma gereği sigortalının doktor incelemesinden geçeceği kararlaştırılmış ise, sigortalının bu incelemeyi yaptırmaya yanaşmaması beyan yükümlülüğünün ihlâli anlamına gelir

CEVAP ANAHTARI

1- D	2- C	3- B	4- E	5- E	6- C	7- A	8- C	9- D	10- A

calisicanarac.edu.tr 27.10.2024 16:53